

..... [p1]

Achtbare Heer & [Vriend]

houtschave¹ en kende ik niet;

Leg mij nader wat scherrewerk² is;

de geere aandoen³ en kende ik niet;

bachten berd⁴

onder den hals _____;

bachten 't doornhutje⁵ ;

't hooi etc. kende ik en had ik opgeschreven;

.....

1 J. Noterdaeme stuurde zijn [eerste brief naar Gezelle op 09/\[03/1881\]](#), dit na een huisbezoek bij Gezelle waarbij die hem vroeg om woorden te verzamelen uit zijn streek. Gezelle reageert in deze brief op woorden die Jerome Noterdaeme hem in zijn eerste brief stuurde.

Gezelle nam het woord 'houtschave' op in *Loquela*, met de uitleg van Jerome Noterdaeme want hij vermeldde daarbij 'Lo' als herkomst, wat het geboortedorp is van Noterdaeme.

G. Gezelle, Zantekoorn. Houtschave. In: *Loquela*: 1 (Wiedmaand 1881) 2, p.11: "HOUTSCHAVE, de. Als de hovelingen, de bollaards, de kop- of tronkwulgen gekapt zijn, zoo legt men het afgekapte hout thoope in houtschaven; eene vimme wissen heet men ook alzoo. Geh. Loo. Schavouw, schavot en schaveelen dienen bij dit schave vergeleken te worden."

2 G. Gezelle, Mede blanden van hoeden. In: *Loquela*: 2 (Alderheiligen 1882) 7, p.63: "(...) scherrewerk schellewerk; (...)".

3 G. Gezelle, Zantekoorn. Geer. In: *Loquela*: 4 (Oestmaand 1884) 4, p.28: "(...) Dat de geeren van een kleed den name geer, geere dragen om hunne spichtigheid en gelijkenisse met het ijzer van eenen spiet, blijkt hieruit dat het middeleeuwsch latijn "Bij de geeren grijpen, van de geeren schudden" vertaalt door per pilum vestimenti, etc, welk pilum eenen spicht of schicht bediedt.

Grimm, R. A. 152. En, 't is gelijk welk vierkantte of rond stuk kleeds, de oudewetsche casula, de toga, neemt een slaaplaken, b. v., het hangt van 's zelfs in spits opwaards bekkende geeren of plooiën langst het lijf. (...)"

4 Een plank.

5 Doornstruik.

rake en spriet⁶

'n rake en 'ne spriet

is nog iet,

maar twee sprieten

zijn ___ nieten!⁷

Poperinghe⁸ etc. en kende ik niet

Bakhuis _____;

paling en pasters perikel⁹

Cokelaere noene kende ik;

water of waze¹⁰ en kende ik niet, opperbest!

.....

6 Rake = hark; spriet= een hooivork. In zijn [eerste brief naar Gezelle op \[09/03/1881\]](#), haalt Noterdaeme 'raket en spriet' aan, voor Gezelle. Maar Gezelle bewijst hier dat hij die uitdrukking ook in een mooie variatie al kende.

7 'Twee sprieten zijn twee nieten.' Deze spreuk staat in: L.L. De Bo, Westvlaamsch Idioticon, Brugge: Gailliard, 1873, p.910, onder het lemma 'raket'. Dat is een hark en een 'rake' of 'raak' zijn synoniemen. De Bo geeft als uitleg van dit gezegde: "wanneer de vrouw spaarzaam is, hoewel de man een verkwister, daar blijft nog altijd iets in de menagie; maar wanneer zij beide kwistig zijn, daar blijft niets over. Een spriet is een gaffel, een vork uit hout om het hooi open te spreiden."

8 De uitdrukking 'hij is naar Poperinghe, uit het kaartspel' en het gezegde: 'Poperingsche waschte' (zie [eerste brief naar Gezelle op 09/\[03/1881\]](#)).

9 Perikel = gevaar.

10 Gezelle nam dit woord op in Loquela, met de uitleg van Jerome Noterdaeme want hij vermeldde daarbij 'Lo' als herkomst, wat het geboortedorp is van Noterdaeme.

G. Gezelle, Zantekoorn. Waze. In: Loquela: 1 (Wiedmaand 1881), p.13: " WAZE, de. = dun slijk, in het frankdietsch fr. Vase. Z. De Bo: -

't Is water of waze

waar 't kalveke in verdrank!

= Is 't niet al waar 't gene dat de menschen zeggen, 't is meest altijd iets van. Geh. Loo.

preekheeren¹¹ klokke _____;

Blijde toe _____;

forketteklok _____;

Gang te peerde _____;

hij rijdt over zijn brugge, wat is dat ???¹²

mostaard eten kende ik.

rog[x]erzak, wat is dat ???

..... [p2]

Belofte etc, kende ik.

rotske smijten¹³ opperbest;

bomberlutte of bomberluite?

Vele handen alder best, dank u!

geen zand is mis 't moet geen sanct zijn,

“nemo (sanctus) propheta in patria sua. Evang.”¹⁴

.....

Uitwijzens bovenstaanden stafrijm is waze zulk slijk waarin b. v. een kalf versmooren kan, gevolgentlijk dun slijk.”

11 Preekheeren of Predikheren = dominicanen.

12 In zijn [antwoordbrief aan Guido Gezelle](#) legt Noterdame uit wat dit betekent: "Hij rijdt over zijn brugge = hij ontstaat het daarmee, hij verliest door deze of die raad niets, maar toch hij wint niet veel, hij passeert uit".

13 Bij L.L. De Bo, Westvlaamsch Idioticon, Brugge: Gailliard, 1873, p.957: onder 'Rotse': "Eene rotse smijten om eenen snoek te vangen, iets geven om iets anders van meerder weerde te krijgen." Gezelle waardeert deze uitdrukking door Noterdaeme bezorgd.

14 Vertaling Paul Thoen (Latijn) + uitleg: het niet aanvaarden van Jezus door het ongelovige Nazareth, die bij de vier evangelisten voorkomt: Mat. 13.57, Mar. 6.4, Luc. 4.24 (= de formulering die hier het dichtst bij komt) en Joh. 4.44 = niemand is profeet (heilige) in zijn eigen vaderland waarop het spreekwoord aansluit: niemand is sant (= Latijn sanctus: sint, heilige) in eigen land.

Zoek maar aan en wacht u van strijden, vechten en questi zoeken, zijt uwen overheid altijd onderdanig; maak van 't vlaamsch geene hoofdzaak maar eene bijzake eene hulpzake ... porro unum est necessarium. Maria meliorem partem elegit quae non auferetur ab ea.¹⁵

Loquela tua manifestum te facit¹⁶

[ulieden] in [Christo]

GuidoGezelle [presbyter]

Groeten aan Moeder!

.....

15 Vertaling Paul Thoen (Latijn): Evangelie Luc. 10.42 = het slotvers van het verhaal over de ontvangst van Jezus bij Maria en Martha: voorts is maar één iets noodzakelijk. Maria heeft het beste deel gekozen, dat haar niet zal ontnomen worden.

16 Vertaling Paul Thoen (Latijn): Mat. 26.73 = Petrus wordt ontmaskerd, terwijl hij Jezus verloochent: je taal maakt duidelijk vanwaar je bent - je taal verraadt je. Dat is het motto van Gezelles taalblad Loquela!

Briefbeschrijving

Verzender	Gezelle, Guido
Ontvanger	[Noterdaeme, Jerome]
Verzendingsdatum	[09/03/1881 t.p.q. - 21/03/1881 t.a.q.]
Verzendingsplaats	Kortrijk (Kortrijk)
Annotatie	Jaartal gereconstrueerd op basis van toegevoegde notitie; t.p.q. gereconstrueerd op basis van de brieftekst: Gezelles brief is een reactie op de eerste brief van J. Noterdaeme aan Gezelle van 09/03/1881 (nr.3586, schave z. houtschave); t.a.q. gereconstrueerd op basis van tweede brief van J. Noterdaeme aan Gezelle (nr.3586, brugge + 3586, bijkans); adressaat gereconstrueerd op basis van toegevoegde notitie; plaats gereconstrueerd op basis van contextuele gegevens.
Annotatie	Jaartal gereconstrueerd op basis van toegevoegde notitie; t.p.q. gereconstrueerd op basis van de brieftekst: Gezelles brief is een reactie op de eerste brief van J. Noterdaeme aan Gezelle van 09/03/1881 (nr.3586, schave z. houtschave); t.a.q. gereconstrueerd op basis van tweede brief van J. Noterdaeme aan Gezelle (nr.3586, brugge + 3586, bijkans); adressaat gereconstrueerd op basis van toegevoegde notitie; plaats gereconstrueerd op basis van contextuele gegevens.

Documentbeschrijving

Fysieke bijzonderheden

Drager	1 enkel vel, 135 mm x 105 mm papier, wit papiersoort: 2 zijden beschreven, potlood, rood
Staat	volledig
Vormelijke bijzonderheden	op zijde 2: stukje van poststempel en stukje van opgekleefde postzegel
Toevoegingen	op zijde 1 links in de bovenrand: Aan Jer. Noterdaeme ; idem rechts: [1881] (inkt, beide hand P.A.)

Bewaargegevens

Land	België
Plaats	Brugge
Bewaarplaats	Guido Gezellearchief
ID Gezellearchief	8752
Bibliotheekrecord	https://anet.be/desktop/gga/nl/opacgga/nr=tg:gga_6.17014

Inhoud

Incipit	houtschave en kende ik niet;
Tekstsoort	brief
Talen	Nederlands

Gevolgde codeerpraktijk

De tekst werd diplomatisch getranscribeerd, en aangevuld met een editoriale laag.

De oorspronkelijke tekst werd ongewijzigd getranscribeerd; alleen typografische geleides en afbrekingstekens, en niet-betekenisvolle witruimte werden genormaliseerd.

Auteursingrepen in de tekst (toevoegingen, schrappingen), en latere redactie-ingrepen (schrappingen, toevoegingen, taalkundige notities) door de lezer werden overgenomen en expliciet gemarkeerd.

Voor een aantal tekstfenomenen werden naast de oorspronkelijke vorm ook editeursingrepen opgenomen in de transcriptie: oplossingen voor niet-gangbare afkortingen en correcties voor manifeste fouten. Daarnaast bevat de transcriptie editeursingrepen ter verbetering van de leesbaarheid (toevoegingen, reconstructies) of ter motivering van transcriptie-beslissingen (aanduiding van onzekere lezingen, weglating van onleesbare tekst). Alle editeursingrepen worden expliciet gemarkeerd.

Colofon

Titel	[09/03/1881 t.p.q. - 21/03/1881 t.a.q.], Kortrijk, Guido Gezelle aan [Jerome Noterdaeme]
Editeur	Karel Platteau; Marc Carlier (research); Peter Debaets (research)
Wetenschappelijke leiding	Els Depuydt

Partners	Openbare Bibliotheek Brugge (Guido Gezellearchief); Centrum voor Teksteditie en Bronnenstudie (Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal en Letteren); Instituut voor de Studie van de Letterkunde in de Lage Landen (ISLN) (Piet Couttenier, Universiteit Antwerpen); Guido Gezellegenootschap
Uitgever	Guido Gezellearchief, KANTL/CTB
Plaats van uitgave	Brugge, Gent
Publicatiedatum	2026
Beschikbaarheid	Teksten en afbeeldingen beschikbaar onder een Creative Commons Naamsvermelding - Niet Commercieel licentie.
Disclaimer	De editie van de Guido Gezellecorrespondentie is het resultaat van een samenwerkingsproject met vrijwilligers. De databank is in opbouw, aanvullingen en opmerkingen kunnen gemeld worden aan els.depuydt@brugge.be .
Citeren	Een brief kan worden geciteerd als: [Naam van editeur(s)], [brieffschrijver aan briefontvanger, plaats, datum]. In: GezelleBrOn, Wetenschappelijke editie van de correspondentie van Guido Gezelle. [publicatiedatum] Available from World Wide Web: [link]
